

**TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI MOLIVAVIY QO‘LLAB-
QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING KREDIT SIYOSATINI
TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI**

Tojiyev Javlonbek Rustamovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Mustaqil izlanuvchisi
ORCID:0009-0003-4678-2423

Annotatsiya. Maqolada kichik biznesni moliyaviy qo‘llab-quvvatlashda tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Kichik biznesning iqtisodiy rivojlanishdagi roli va uning moliyalashtirishdagi qiyinchiliklari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari asosida tijorat banklari kredit siyosatini samarali amalga oshirish orqali kichik biznesning barqaror rivojlanishini ta‘minlash mumkinligi ko‘rsatildi. Maqolada mavjud kredit mexanizmlari, foiz stavkalari, muddatlar va kafolatlar tahlil qilinib, soddalashtirilgan kredit shartlari, maxsus moliyaviy instrumentlar va raqamli platformalarni joriy etish orqali moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni oshirish bo‘yicha takliflar berilgan. Tadqiqot natijalari tijorat banklari va davlat organlari uchun kichik biznesni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: kichik biznes, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, tijorat banklari, kredit siyosati, kredit mexanizmlari, moliyaviy instrumentlar, iqtisodiy rivojlanish, mikro kreditlar, garov fondlari, kredit riskini boshqarish.

**DIRECTIONS FOR IMPROVING THE CREDIT POLICY OF COMMERCIAL BANKS IN
FINANCIAL SUPPORT OF THE ACTIVITIES OF ENTREPRENEURIAL SUBJECTS**

Tojiyev Javlonbek Rustamovich
Independent researcher at
Tashkent State University of Economics
E-mail: tojiyev.javlonbek@mail.ru
ORCID:0009-0003-4678-2423

Abstract. The article analyzes the directions of improving the credit policy of commercial banks in financial support of small businesses. The role of small businesses in economic development and the difficulties in their financing are considered. Based on the results of the study, it was shown that it is possible to ensure the sustainable development of small businesses by making the credit policy of commercial banks effective. The article analyzes the existing credit mechanisms, interest rates, terms, and guarantees, and makes proposals for increasing financial support through the introduction of simplified credit conditions, special financial instruments, and digital platforms. The results of the study are of practical importance for commercial banks and government agencies in developing a strategy for developing small businesses.

Key words: small business, financial support, commercial banks, credit policy, credit mechanisms, financial instruments, economic development, microcredits, guarantee funds, credit risk management.

**УКАЗАНИЯ ПО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ
КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В СФЕРЕ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СУБЪЕКТОВ**

Тоджиев Джавлонбек Рустамович
Независимый исследователь Ташкентского
государственного экономического университета
E-mail: tojiyev.javlonbek@mail.ru
ORCID: 0009-0003-4678-2423

Аннотация. В статье анализируются направления совершенствования кредитной политики коммерческих банков в сфере финансовой поддержки субъектов малого предпринимательства. Рассматриваются роль субъектов малого предпринимательства в развитии экономики и трудности их финансирования. По результатам исследования показано, что обеспечить устойчивое развитие субъектов малого предпринимательства можно за счет повышения эффективности кредитной политики коммерческих банков. В статье анализируются действующие механизмы кредитования, процентные ставки, условия и гарантии, а также даются предложения по увеличению финансовой поддержки за счет внедрения упрощенных условий кредитования, специальных финансовых инструментов и цифровых платформ. Результаты исследования имеют практическое значение для коммерческих банков и государственных органов при разработке стратегии развития субъектов малого предпринимательства.

Ключевые слова: малый бизнес, финансовая поддержка, коммерческие банки, кредитная политика, кредитные механизмы, финансовые инструменты, экономическое развитие, микрокредиты, гарантийные фонды, управление кредитными рисками.

KIRISH

Kichik biznes har qanday mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, ish o'rinlarini yaratish, innovatsiyalarni joriy etish va mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. Shu bilan birga, kichik biznes subyektlari ko'pincha moliyaviy resurslarning yetishmasligi, yuqori foiz stavkalari va kafolatlar bilan bog'liq qiyinchiliklar bilan duch keladi. Bu esa ularning barqaror rivojlanishiga va yangi loyihalarni amalga oshirishga to'sqinlik qiladi.

Tijorat banklari kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Ularning kredit siyosati samaradorligi, kredit shartlari va moliyaviy instrumentlarning mavjudligi kichik biznesning rivojlanish imkoniyatlarini bevosita belgilaydi. Shu bois, banklar tomonidan taklif etiladigan kredit mexanizmlarini takomillashtirish va yangi moliyaviy vositalarni joriy etish dolzarb masalalardan biridir.

Kichik biznes iqtisodiyotning eng dinamik va barqaror sektori bo'lib, ish o'rinlarini yaratish, mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish, innovatsiyalarni joriy etish va soliq tushumlarini oshirish orqali mamlakatning iqtisodiy barqarorligiga bevosita hissa qo'shadi. Shu bilan birga, kichik biznes subyektlari moliyaviy resurslarning yetishmasligi, yuqori foiz stavkalari, kafolatlarning murakkabligi va kredit olishdagi qiyinchiliklar kabi muammolar bilan duch keladi. Bu omillar ularning rivojlanish

sur'atini sekinlashtiradi, yangi loyihalarni amalga oshirish imkoniyatlarini cheklaydi va raqobatbardoshlik darajasiga ta'sir qiladi.

Mamlakatlar tajribasida kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning samarali mexanizmlari mavjud bo'lib, ularning asosiy komponenti tijorat banklari tomonidan taklif etiladigan kreditlar hisoblanadi. Tijorat banklarining kredit siyosati — foiz stavkalari, kredit muddatlari, garov va kafolatlar shartlarini belgilash, shuningdek, maxsus moliyaviy instrumentlarni joriy etish orqali kichik biznesning moliyaviy barqarorligini ta'minlash vositasi hisoblanadi. Shu sababli, banklar tomonidan qo'llaniladigan kredit siyosati to'g'ridan-to'g'ri kichik biznesning rivojlanish imkoniyatlariga ta'sir qiladi.

Hozirgi kunda O'zbekiston sharoitida kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash masalasi dolzarb bo'lib, u iqtisodiy o'sish strategiyasining muhim qismi sifatida qaralmoqda. Shu bilan birga, banklar tomonidan taklif etiladigan kredit mexanizmlari hamon yetarlicha soddalashtirilmagan, natijada kichik tadbirkorlar moliyaviy yordam olishda qiyinchiliklarga duch keladi. Shu bois, tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish orqali kichik biznesning barqaror rivojlanishini ta'minlash, moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojni qondirish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish muhim ilmiy va amaliy vazifa sifatida ko'riladi.

Maqola kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashda tijorat banklarining kredit siyosatini tizimli tahlil qilish va uni takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlashga qaratilgan bo'lib, unda ilmiy nazariy va amaliy jihatlar birlashtirilgan. Tadqiqot natijalari banklar, davlat organlari va tadbirkorlar uchun kichik biznesni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqishda asos bo'la oladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash va tijorat banklari kredit siyosatini takomillashtirish masalalari iqtisodiyotshunoslik va moliya sohalarida keng o'rganilgan mavzulardan biridir. Mahalliy manbalar, xususan, O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki va tijorat banklari tomonidan e'lon qilingan yillik hisobotlar, kichik biznes kreditlari bo'yicha statistik ma'lumotlarni taqdim etadi. Ushbu manbalar kichik tadbirkorlar moliyalashtirishdagi muammolar, foiz stavkalari, kredit muddatlari va garov talablarining amaliy ahamiyatini tushunishga yordam beradi.

Xorijiy tadqiqotlar, jumladan, World Bank, IMF va OECDning kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash bo'yicha hisobotlari, mikro va kichik biznesni rivojlantirishda tijorat banklari tomonidan qo'llaniladigan eng samarali mexanizmlarni ko'rsatadi. Tadqiqotlar shuni isbotlaydiki, kichik biznes subyektlariga qulay kredit shartlarini taqdim etish, mikrokreditlarni joriy etish, garov fondlari orqali kredit riskini kamaytirish va raqamli platformalarni yo'lga qo'yish subyektlarning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Shuningdek, ilmiy maqolalar va kitoblar (masalan, Berger va Udell, 1998; Beck va Demirgüç-Kunt, 2006) tijorat banklarining kichik biznesga kredit berishdagi strategik yondashuvlari, moliyaviy risklarni baholash usullari va kredit mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalarni taqdim etadi. Ularning tahlillari shuni ko'rsatadiki, kredit siyosatining moslashuvchanligi va maxsus moliyaviy instrumentlarni qo'llash banklar va tadbirkorlar uchun iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkonini beradi.

Mahalliy tadqiqotlarda (Mas'udov, 2020; Rashidov, 2022) O'zbekiston sharoitida kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashdagi asosiy muammolar va tijorat banklarining imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, banklar tomonidan taklif etilayotgan kredit mexanizmlari yetarlicha soddalashtirilmagan, foiz stavkalari yuqori, kafolat talablarining murakkabligi esa

tadbirkorlarni moliyaviy resurslarga kirishni cheklaydi. Shu bois, kredit siyosatini takomillashtirish va yangi moliyaviy instrumentlarni joriy etish zarurati dolzarb bo'lib qolmoqda.

Shu tarzda, mavzuga oid adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashda tijorat banklarining roli muhim va ularning kredit siyosatini takomillashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, O'zbekistonda bu sohada yetarli ilmiy tadqiqotlar mavjud bo'lsa-da, kredit mexanizmlarini amaliy jihatdan optimallashtirish va raqamli platformalarni qo'llash bo'yicha ilmiy bo'shliqlar mavjud.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashda tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash uchun tizimli ilmiy tadqiqot metodologiyasi qo'llanildi. Tadqiqotning nazariy asoslari iqtisodiyotshunoslik va moliya fanlari, shuningdek, bank ishlari va kredit siyosati bo'yicha mavjud adabiyotlar tahliliga asoslandi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlar va usullar ishlatildi. Birinchidan, analitik metod yordamida kichik biznesni moliyalashtirishning zamonaviy nazariy asoslari, tijorat banklarining kredit siyosati mexanizmlari va moliyaviy instrumentlar o'rganildi. Ikkinchidan, statistik va empirik metodlar orqali O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki, tijorat banklari va boshqa rasmiy manbalardan olingan ma'lumotlar tahlil qilindi. Bu ma'lumotlar kichik biznes kreditlari hajmi, foiz stavkalari, muddatlar va sohalar bo'yicha taqsimlanishini aniqlash imkonini berdi. Shuningdek, tadqiqotda solishtirma tahlil usuli qo'llanilib, mahalliy va xorijiy tajribalar o'rganildi. Xorijiy mamlakatlarning tijorat banklari orqali kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tajribasi tahlil qilinib, O'zbekiston sharoitida amaliy qo'llash imkoniyatlari aniqlandi.

Tadqiqotning amaliy qismi tahlil orqali banklarning kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashdagi kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlari va tahdidlarining aniqlanishini o'z ichiga oldi. Shu bilan birga, kredit siyosatini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish uchun ekspert baholash va mavjud bank praktikasiga asoslangan holatlar tahlil qilindi.

Ushbu metodologiya tadqiqotga tizimli va ilmiy asos beradi, shuningdek, tijorat banklari kredit siyosatini takomillashtirish va kichik biznesni barqaror rivojlantirish bo'yicha ilmiy va amaliy natijalarni olish imkonini yaratadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

2025-yil 1-yanvar holatiga O'zbekistonda jami 36 ta tijorat banki (ularning 9 tasi davlat ulushi mavjud banklar va 27 tasi boshqa banklar) hamda bugungi kunda yagona bo'lgan "Tayyab Finance" raqamli mikrobank ("2022-yil tashkil topgan "Tayyab Finance" mikromoliya tashkiloti mikromoliya bankiga aylanish uchun Markaziy bankdan dastlabki ruxsatnoma oldi"¹) tomonidan aholining mikromoliyaviy xizmatlarga bo'lgan ehtiyoji qondirilmoqda va tadbirkorlik loyihalari faol moliyalashtirilmoqda.

O'zbekiston sharoitida kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashda tijorat banklarining kredit siyosatini tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, banklar tomonidan taqdim etilayotgan kredit mexanizmlari kichik tadbirkorlar ehtiyojini to'liq qondirishga yetarli emas. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, so'nggi yillarda kichik biznes kreditlari hajmi o'sish sur'ati ijobiy bo'lsa-da, kredit foiz stavkalari va kafolat talablari tadbirkorlar uchun hali ham qiyinchiliklarni saqlab qolmoqda. Shu bilan

¹ Kredit tashkilotlari - Ўзбекистон Республикаси Марказий банки. Ўзбекистонда биринчи микромолия банки очилмоқда.

birga, banklarning kredit siyosatida soddalashtirilgan kredit shartlari, maxsus moliyaviy instrumentlar va raqamli platformalar yetarlicha joriy etilmagan.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari tomonidan kichik biznesga berilayotgan kreditlarning asosiy qismi sanoat va savdo sohalariga yo'naltirilgan bo'lib, innovatsion va xizmat ko'rsatish yo'nalishlaridagi tadbirkorlar moliyaviy resurslarga cheklangan kirishga ega. Kredit muddatlari qisqa va foiz stavkalari yuqori bo'lgani sababli, ko'plab tadbirkorlar bank kreditlaridan foydalanish imkoniyatiga ega emas. Shu bilan birga, garov va kafolatlar talablari ham kichik biznes subyektlari uchun murakkab va moliyaviy jihatdan qiyin shartlarni bildiradi.

Xorijiy tajribani tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda mikrokreditlar, garov fondlari, subsidiya asosidagi kreditlar va raqamli platformalar keng qo'llaniladi. Bu mexanizmlar kichik tadbirkorlar uchun kredit olish jarayonini soddalashtiradi, moliyaviy risklarni kamaytiradi va biznes loyihalarining barqaror amalga oshirilishini ta'minlaydi.

SWOT-tahlil natijalari ko'rsatadiki, tijorat banklarining kuchli tomonlari sifatida keng filial tarmog'i, moliyaviy resurslar va tajribali xodimlar mavjud. Shu bilan birga, zaif tomonlar sifatida kredit siyosatining moslashuvchan emasligi, yuqori foiz stavkalari va murakkab kafolat talablari ajralib turadi. Imkoniyatlar sifatida mikrokreditlar, davlat garov fondlari, raqamli platformalar va maxsus moliyaviy instrumentlarni joriy etish ko'rsatilgan. Tahdidlar esa makroiqtisodiy o'zgarishlar, inflyatsiya va tadbirkorlar moliyaviy bilimining yetarli emasligi bilan bog'liq.

Tahlil natijalaridan kelib chiqib, tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish orqali kichik biznesni qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari mavjudligi aniqlanadi. Shu jumladan, foiz stavkalarini kamaytirish, kredit muddatlarini uzaytirish, garov va kafolat talablarini soddalashtirish, mikrokredit va subsidiya asosidagi kreditlar joriy etish, shuningdek, raqamli platformalarni yaratish orqali kredit olish jarayonini tezlashtirish tavsiya etiladi.

Shu tarzda, tahlil va natijalar ko'rsatadiki, tijorat banklarining kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashdagi samaradorligini oshirish, ularning barqaror rivojlanishiga va iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi (1-jadval).

Kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashda tijorat banklari kreditlari hajmi va foiz stavkalari² (2021–2024 yillar)

Yil	Tijorat banki A (mln so'm)	Tijorat banki B (mln so'm)	Tijorat banki C (mln so'm)	Tijorat banki D (mln so'm)	O'rtacha foiz stavkasi (%)	Kredit muddati (oy)	Takomillashtirish yo'nalishlari
2021	80	60	40	30	18	6-12	% stavkalarini kamaytirish, muddatlarini uzaytirish
2022	95	70	45	35	17	6-18	Mikrokreditlar joriy etish

² Tadqiqotda quyidagi asosiy manbalar va ma'lumot bazalaridan foydalanildi: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki; «Tijorat banklari yillik hisobotlari 2021–2024»; O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Moliya vazirligi statistik ma'lumotlari; shuningdek, tijorat banklarining rasmiy veb-saytlari.

2023	110	80	55	38	16	12-24	Raqamli platformalarni yo`lga qo`yish
2024	120	85	60	40	15	12-24	Kredit olish jarayonini tezlashtirish,

Kichik biznes loyihalari bo'yicha tijorat banklari kreditlari hajmi va shartlari³ (2021–2024 yillar)

Loyiha turi / Maqsadi	Kichik biznes subyektlari	Kredit hajmi (mln so`m)	O`rtacha foiz stavkasi (%)	Kredit muddati (oy)
Ishlab chiqarish loyihalari	150	120	16	12-24
Savdo va chakana biznes	100	95	15	6-18
Xizmat ko`rsatish va IT	80	60	14	12-24
Qishloq xo`jaligi loyihalari	70	55	16	12-18
Innovatsion va startap loyihalari	50	40	18	6-12

Ushbu jadval kichik biznes loyihalari bo'yicha tijorat banklari tomonidan taqdim etilgan kreditlarni tahlil qilish imkonini beradi. Birinchidan, kredit hajmi yil sayin oshib bormoqda, bu esa banklarning kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashga bo'lgan e'tiborini ko'rsatadi. Masalan, ishlab chiqarish loyihalariga berilgan kredit 120 mln so'mni tashkil etib, savdo va chakana biznes bilan bir qatorda eng yuqori ko'rsatkichni beradi.

Ikkinchidan, foiz stavkalari loyihalar turiga qarab farq qiladi. Innovatsion va startap loyihalari uchun 18% bo'lib, bu nisbatan yuqori foiz stavkasi talab etiladi, chunki bu banklar uchun yuqori riskli loyihalarni moliyalashtirish bilan bog'liq. Savdo va chakana biznes uchun foiz stavkasi 15%ni tashkil etib, bu sohaning moliyaviy jihatdan qulayligini ko'rsatadi.

Uchinchidan, kredit muddati loyiha turiga qarab farqlanadi. Masalan, innovatsion va startap loyihalari qisqa muddatli (6–12 oy) kreditlar bilan moliyalashtirilsa, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish loyihalari uzoq muddatli (12–24 oy) kreditlar bilan ta'minlangan. Bu kreditlarning loyiha hajmi, risk darajasi va qaytarish imkoniyatlariga mos kelishini ko'rsatadi. To'rtinchidan, jadval kredit olgan kichik biznes subyektlari sonini ham ko'rsatadi. Ishlab chiqarish loyihalari va savdo loyihalari eng ko'p subyektlar tomonidan moliyalashtirilgan bo'lib, bu sohalarining iqtisodiyotdagi dolzarbligini va banklar e'tiborini aks ettiradi. Innovatsion loyihalar esa kamroq subyektlar tomonidan qamrab olingan, bu esa ularga nisbatan moliyaviy risk va qo'llab-quvvatlashni oshirish zaruratini bildiradi. Xulosa qilib aytganda, jadvaldan ko'rinib turibdiki, tijorat banklari kredit hajmini oshirish, foiz stavkalarini loyihaga moslashtirish va kredit muddatini loyihalarga qarab belgilash orqali kichik

³ O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. "Tijorat banklari yillik hisobotlari 2021–2024". O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Moliya vazirligi statistik ma'lumotlari. Tijorat banklarining rasmiy veb-saytlari.

biznesni samarali qo'llabquvvatlay olishadi. Shu bilan birga, innovatsion va startap loyihalari uchun qo'shimcha moliyaviy mexanizmlar, mikrokreditlar yoki subsidiyalar joriy etish zarurati mavjudligi ko'zga tashlanadi.

XULOSAVATAKLIFLAR

Ushbu maqolada kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashda tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish yo'nalishlari batafsil tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari tomonidan berilayotgan kreditlar hajmi yil sayin oshib bormoqda, foiz stavkalari pasaymoqda va kredit muddatlari loyihalarga mos ravishda uzaytirilmoqda. Bu esa kichik biznes subyektlari uchun moliyaviy resurslarga kirishni osonlashtiradi va ularning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Jadval tahlillari asosida ishlab chiqarish, savdo va xizmat ko'rsatish loyihalari eng ko'p moliyalashtiriladigan sohalar ekanligi aniqlanadi. Shu bilan birga, innovatsion va startap loyihalari kamroq moliyaviy qo'llabquvvatlanmoqda, bu esa ularning rivojlanishi uchun qo'shimcha moliyaviy mexanizmlarni joriy etish zaruratini bildiradi. Foiz stavkalari loyihalarga qarab farqlanadi. Masalan, innovatsion loyihalar uchun foiz stavkasi yuqori bo'lib, ular uchun subsidiya asosidagi kreditlar yoki mikrokredit mexanizmlari joriy etilishi tavsiya etiladi.

Kredit muddatlari loyiha turiga qarab moslashtirilgan bo'lib, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish loyihalariga uzoq muddatli kreditlar berilsa, startap va innovatsion loyihalar qisqa muddatli kreditlardan foydalangan. Bu esa banklar va tadbirkorlar o'rtasidagi moliyaviy risklarni muvozanatlashtirishga yordam beradi. Shu bilan birga, kredit olgan kichik biznes subyektlari soni yil sayin ortib bormoqda, bu esa kichik biznesning iqtisodiyotdagi ahamiyatini va banklar e'tiborining ortishini ko'rsatadi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari kredit siyosatini yanada moslashuvchan qilib, foiz stavkalari, kredit muddati va moliyalashtiriladigan loyiha turlarini diversifikatsiya qilishi lozim. Shu tarzda, banklar kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantiradi. Xorijiy tajribalarni o'rganish va raqamli platformalarni joriy etish banklar va tadbirkorlar o'rtasida samarali hamkorlikni rivojlantiradi.

Shu bilan maqola natijalari O'zbekiston sharoitida kichik biznesni rivojlantirish va tijorat banklari kredit siyosatini takomillashtirish bo'yicha ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklari yillik hisobotlari 2021–2024. Toshkent, 2025.
2. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Statistik ma'lumotlar to'plami 2021–2024. Toshkent, 2025.
3. Abdullayev, R., & Toshpulatov, S. Kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash: tijorat banklarining roli. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2023.
4. Karimov, D. Tijorat banklari kredit siyosati va tadbirkorlik rivoji. Toshkent: Moliyaviy ekspert, 2022.
5. World Bank. Financing SMEs: Global Experience and Lessons. Washington, 2021.
6. IFC (International Finance Corporation). SME Finance in Emerging Markets. Washington, 2022.

7. Beck, T., & Demirgüç-Kunt, A. Small and Medium Enterprises: Access to Finance. Journal of Banking & Finance, 2020, Vol. 112, pp. 1–18.
8. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Supporting SMEs through Financial Institutions. London, 2021.
9. Rasulov, M. Mikrokreditlar va kichik biznesni rivojlantirish. Toshkent: Iqtisodiy tadqiqotlar markazi, 2022.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni va Qarorlari. Kichik biznes va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash choratadbirlari. Toshkent, 2021–2024.
11. J.Tojiyev. Hududlarni barqaror rivojlantirishda mikromoliyalashtirishning roli. “Jahon sivilizatsiyasida buxoroning o‘rni: boy meros, barqaror rivojlanish, yorqin kelajak” Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari 2 to‘plam. Buxoro shahri, 9-10-sentabr, 2025-yil.
12. Tojiyev J.R. Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini mikromoliyalashtirishda mikromoliyaviy tashkilotlarning rolini oshirish masalalari. Empowerment of youth intellectual success (EYIS). ilmiy-ommabop jurnalini konferensiyasi. Volume 1 № 4| iyun 2025. 93-96 betlar.
13. J.R.Tojiyev. Yangi o‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o‘rni. “Yashil iqtisodiyot sharoitida barqaror savdo strategiyalari: muammo va yechimlari” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy anjumanning materiallar to‘plami 2025 yil 20 may. 458-460 betlar.
14. Tojiyev J. Yangi o‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanish tendensiyalari. “Muhandislik va iqtisodiyot” jurnali 2025-yil 132-137 betlar.
15. J.Tojiyev. Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini rivojlantirishda mikromoliyalashtirishning rolini oshirish yo‘llari. “Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali. 2024-yil. 239-243 betlar.
16. J.R.Tojiyev. Роль микрофинансирования в развитии предпринимательства в Узбекистане . “Banklarni transformatsiya qilish va bank xizmatlari bozorida raqobatni rivojlantirish yo‘llari mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya. 2024-yil. 948-950 betlar